

nán volt, ahol egy ideig mint hadosztálytartalék maradt.

Ezalatt a jugoszláv egységek súlyos harcokat vívtak az úgynevezett verőcei hídfő kiszélesítéséért az egyes támpontok megtartásáért, a túlerőben támadó ellenséggel szemben. Különösen a 7. dandár — melynek állományában jó néhány magyarországi is volt — vívott elkeseredett harcokat Adolfovac és Čadjavica körzetében.

Január 25-én a 12. dandár is bekapcsolódott a harcokba, mégpedig a hadosztály első lépcsőjében támadta Adolfovac irányából Čadjavicát. A napokon át tartó és mind nagyobb erőekkel lezajló fasiszta rohamok meghiúsították a hadsereggparancsnokság elképzelésének megvalósítását. Nem sikerült kiszélesíteni az 1944. december elején létesített szovjet—jugoszláv hídfőt Barcestől délre, sőt, 1945. február 9-én az ellenség kijutott a Dráva partjához és a hídfőt felszámolta.

A XII. jugoszláv hadtest mindhárom hadosztálya újra Dél-Magyarország területére került. Ezzel a 12. dandár első drávai harctevékenysége befejeződött. Újra fellángolt azonban a küzdelem 1945. március 6-ra virradó éjjel, amikor a németek a Velencei-tó és a Balaton között mért főcsapással egyidejűleg két kiegészítő csapatot is végrehajtottak a Dráva déli partjáról Pécs általános irányban. Az egyiket a bolgár csapatok ellen Drávaszabolcs, a másikat a jugoszláv erők ellen Bolmány térségében.

A szerző a dandár bolmányi harcának történetéről is áttekintést ad,

majd leírja a befejező harcok eseményeit, az 1945. április 12-i drávai átkeelés végrehajtását, hídfő létesítését az ellenség által megszállt partrészen, amely egyúttal a dandár harmadik nagy drávai ütközetét is jelentette.

Dravogradot 1945. május 14-én érték el. A város, különösen a Dráván átívelő hidak körül rendkívül heves harcok dúltak. A Jugoszláviából fejevesztetten menekülő fasiszta csapatok — németek, usztasák, csetnikek, vlaszovisták és más erők — mindent elkövettek, hogy kijussanak a városból, átkeljenek a Dráván és elkerüljék, hogy a jugoszláv vagy szovjet egységek fogságába kerüljenek. Ugyanis Dravograddal szemben már az angol csapatok álltak a Dráva ausztriai partjánál.

Momčilović a 12. vajdasági dandár történetének megírásával nemcsak egy jugoszláv egység harci útjának állított méltó emléket. Figyelemre méltó abból a szempontból is ez a kis könyv, hogy a szerző részleteiben követte nyomon azt a harctevékenységet, mellyel a XII. jugoszláv népfelzabardító hadtest erői — köztük az 51. vajdasági hadosztály állományába tartozó 12. dandár, akárcsak a 15. Petőfi Sándor magyar dandár a 16. hadosztály keretében — a 3. Ukrán Front 57. hadserege csapataival együttműködve hozzájárultak a magyarországi felszabadító harcok sikeréhez. Mindez új fejezetet is nyitott a haladó magyar—jugoszláv kapcsolatok és katonai hagyományok történetében.

Godó Ágnes

BIMBÓ JÓZSEF

A LÉGIERŐ A HÁBORUBAN

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1973. 160 p., 36 t.)

Századunk háborúiban a légierő egyre fokozódó jelentőséggel szerepelt. Noha még nem érte el — s nem is fogja sohasem elérni — azt a döntő szerepet, amelyet korai propagálói, az olasz Douhet, az amerikai Mitchell, Seversky és társaik megjósoltak, mégis, a hadviselésben századunkban vég-

bement forradalom egyik leglényegesebb tényezőjének tekintjük.

Katonai szakirodalmunk egyik nagy hiányossága, hogy a légierő történetéről még nem jelent meg színvonalas, összefoglaló, értékelő szakfeldolgozás. Horváth Árpád 1968-ban megjelent, egyébként színvonalas munkája ugyan-

is — kifejezetten ismeretterjesztő jellegénél fogva — nem sorolható ebbe a kategóriába. Ezt a hiányt óhajtott pótolni a Zrínyi Katonai Kiadó, amikor megjelentette Bimbó József írását, amely rövid összefoglalót kívánt nyújtani a légierő és a légi hadviselés történetének főbb szakaszairól. A mű azonban, a jelen terjedelmi korlátok között, csak vázlatos áttekintést adhatott és nem elégíthette ki egy nagyobb lélegzetű, alaposabb és kimerítőbb feldolgozás igényét.

A mű ebben a szűkre szabott formájában is alkalmas arra, hogy az érdeklődő közönséget, s bizonyos mértékig a szakértőket is, tájékoztassa a légierők fejlődésének főbb tendenciáiról. Nagy érdeme, hogy egészen napjainkig tárgyalja a légierő történetét; mind az 1967-es közel-keleti háborúról, mind az USA légierő vietnami tevékenységéről tájékoztatást nyer az olvasó.

A munka bevezetőjében a szerző felvázolja a mű célját: „bemutatni, miképpen alakult ki és fejlődött a légi hadviselés, milyen lehetőségei vannak a korszerű harcban”... továbbá „megkísérli bemutatni, hogyan állította a hadviselés szolgálatába az ember a repülést”.

A kívánt célt helyes, hadművészettörténeti jellegű időrendi tagolás segítségével éri el a szerző, aki a légi háborúk történetét az alábbi fejezetekre bontja: előtörténet (1903—1914); kiegészítő jelleg (1915—1916); fegyvernemi jelleg (1917—1939); haderőnemi jelleg (1939-től napjainkig).

A légierő történetének első szakaszaival kapcsolatban a szerző világosan mutatja be a harci repülőgépek alkalmazásának lehetőségeit és korlátait, s utal arra is, hogy már ebben a periódusban is jelentkeztek a légierő alkalmazásának különféle formái: hadászati bombázás, a szárazföldi harcok közvetlen és közvetett támogatása (felderítés, harcászati támogatás), stb., de ennek határfoka még nem volt számottevő, s a légierő egyes eseteiktől eltekintve — mint az 1917. novemberi Cambrai-i hadművelet és az 1918. márciusi Arras-i német támadás — nem játszott fontos szerepet a háborúban. A jól összeállított, tömörségében is meggyőző fejezetben csupán egyetlen jelentősebb kifogásolnivalót találtunk:

a világháború kezdetén meglévő repülőgéppark nagyságára vonatkozóan egyes szerzők, mint Feuchtner, Baumbach és Jacobsen ettől eltérő, pontosabbnak látszó adatokat közölnek.

A légierő fejlődésének egyik legizgalmasabb fejezete a két világháború közti időszak. A szerző vázlatosan ismerteti ugyan a légi háború történetét — Tanácsköztársaság, a Szovjetunió elleni intervenció, olasz—abesszin háború és spanyol polgárháború — ám alig szól a haditechnika fejlődéséről, s csak sematikus és elnagyoltan ismerteti a légiháború céljait és lehetőségeivel foglalkozó katonai elméleteket.

A könyv legterjedelmesebb, leggazdagabb és legkidolgozottabb fejezete a második világháború légiharcával és légi hadműveleteivel foglalkozik. A szerző mindenekelőtt a Nagy Honvédő Háború légi hadműveleteit igyekszik alaposan és kellő differenciáltsággal felvázolni. Plasztikusan és kellő részletességgel ábrázolja a szembenálló felek — a Szovjetunió és Németország — légierőjét és elgondolásaikat a légierők felhasználása terén. Hitler a Barbarossa tervben az alábbiakban jelölte meg a Luftwaffe feladatát: „A légierő feladata... hogy megbénítsa és likvidálja az orosz légierő tevékenységét, valamint az, hogy támogassa a hadsereg hadműveleteit a fő irányokban.” Vagyis, a villámháborús elképzeléseknek megfelelően, a Luftwaffének főként harcászati, s csak másodsorban hadműveleti szerepet szánt a német katonai vezetés.

A szovjet légierő feladata is első sorban az ország légterének megvédeése, az ellenséges légierő leküzdése és a földi csapatok támogatása volt. A háború alatt alapvetően egyik fél célkitűzése sem változott meg, hadászati bombázásokra, a hátország elleni támadásokra egyik fél sem vállalkozott. Moszkvát is csupán akkor kísérelték meg bombázni a német gépek, amikor a szovjet főváros elleni offenzíva megindult.

A szerző rendkívül szemléltetően mutatja be azt a folyamatot, ahogyan a szovjet légierő, a kezdet nehézségei után, fokozatosan a Luftwaffe fölé emelkedett, s a háború második felében — 1943 nyaratól a kubáni és a kurszki légi hadműveletektől kezdve —

vitathatatlan fölénybe került. Ekkor már a szovjet ipar termelése elérte az évi 35 000 repülőgépet — szemben a német ipar 25 000 harci repülőgépeivel. Ez a körülmény, párosulva a szovjet gépek minőségi fölényével, a szovjet repülőik magas képzettségével és kitűnő harci szellemével, biztosította a szovjet légifölényt.

Míg a szerző részletesen és pontosan írja le a szovjet—német front légi eseményeit, némileg mostohán bánik a többi frontszakasz eseményeivel. Csupán az 1940-es angliai csata, az észak-afrikai hadszíntér és az 1944-es normandiai partraszállás történetével foglalkozik, ezekkel sem kellő részletességgel és elmélyültséggel. Különösen sajnálatos, hogy a csendes-óceáni hadiesemények hiányoznak a könyvből; az itteni kombinált, légi-tengeri ütközetek és hadműveletek a légiháború oly sajátos fejezetét képezik, amelyekről, legalább főbb vonásaiban, feltétlenül meg kellett volna emlékezni.

A szerző helyesen foglalja össze a második világháború légi hadműveleteinek tapasztalatait: az első világháborúval ellentétben a légierőt a nagyhatalmak tömegmértékben alkalmazták, s így az az egész fegyveres harc nélkülözhetetlen, szerves részévé fejlődött; a légierő hatására a háttország is hadszíntérre vált; de nem érvényesült a Douhet-elmélet, a légierő megnövekedett szerepe ellenére sem válhatott kizárólagos, döntő haderőnemmé.

Könyvének utolsó részében a szerző a második világháborút követő fegyveres konfliktusok légi hadműveleteit elemzi. A koreai háborúban az amerikai légierő lényegében még második világháborús anyaggal és módszerekkel harcolt, s mint a második világháborúban, ezúttal sem érvényesülhetett a légierő döntő szerepe. Az amerikai légierő még nagy veszteségek — mintegy 3200 repülőgép — árán sem tudott hadászati sikereket felmutatni.

Egészen más, korszerűbb és hatéko-

nyabb harci tevékenység jellemezte az izraeli légierő tevékenységét az 1967-i hatnapos háborúban. Az izraeli vezérkar agresszív terveiben fontos szerepet jutott a légierőnek. Feladata: az egyiptomi harci repülőgépek meglepetésszerű megsemmisítése, majd a hadsereg harcainak közvetlen támogatása volt. Izrael légierője a szárazföldi agressziót megelőzve pontosan kidolgozott tervek alapján légitámadást mért az egyiptomi katonai repülőterekre, s rövid néhány óra alatt megsemmisítette az egyiptomi légierő mintegy 80 százalékát (kb. 280 harci repülőgépet). Ugyancsak jelentős veszteségek érték az izraellel szemben álló többi arab ország légierőjét is. A légi támogatásuktól megfosztott arab hadseregek a háborúban, mint ismeretes, jelentős veszteséget szenvedtek.

Az 1967-es háború a gyakorlatban bizonyította: mennyire fontos a korszerű háborúban a háború kezdeti időszakában mért meglepő csapás, s milyen döntő tényező lehet, ha a támadónak sikerül közömbösítenie az ellenséges légierőt.

Az amerikaiak vietnami agressziójának légi hadműveletei és harcai ezzel szemben azt bizonyították, hogy megfelelő elhárítással és szervezett védelemmel szemben a Douhet-elmélet változatlanul nem érvényesülhet. Az amerikaiak 1965—1968 között hiába hajtottak végre csaknem 130 000 bevetést a VDK felett, hiába vesztettek több mint 2500 repülőgépet, sem a vietnami lakosság ellenállását nem voltak képesek megtörni, sem harcoló csapataiknak nem tudták a kívánt támogatást megadni.

Úgy véljük, a fenti vázlatos ismeretéből is kitűnik, hogy Bimbó József könyve az említett, elsősorban a korlátozott terjedelemből fakadó, kisebb-nagyobb hiányosságok ellenére is hasznos és érdekes olvasmány, amely hozzásegíti az olvasót egy fontos hadművészettörténeti probléma, a légi háborúk és légierők történetének alaposabb megismeréséhez.

Rázsó Gyula